

'רשת חברתית' במתנ"סים לנכים ואוכלוסיות מיוחדות

שרון גרין ואורי מרכוס

הגדרת היעדים

החברה למתנ"סים שואפת לפתח רשת חברתית אמתית בין כל חברי הקהילה, להפיל חומות ולשבור מחסומים בין אנשים ולתת שירות מיטבי לכל האוכלוסיות. על-פי תפיסתנו, המתנ"ס הוא בית עבור כל תושבי הקהילה ומחויב לשירות איכותי לכל אדם. החברה למתנ"סים חרתה על דגלה את השתלבות האדם עם המוגבלות במסגרת עשייתה ובחיי הקהילה בכלל. על פי תפיסת עולמה של החברה, לכל אדם עומדת הזכות להיות שותף פעיל בקהילה, מבלי שמוגבלותו תהווה לו מכשול. לצורך מימוש תפיסה זו הוקמה בשנת 1991 מחלקה לנכים ואוכלוסיות מיוחדות שמטרתה לקדם, בשיתוף המתנ"סים, את השתלבותם של אנשים עם מוגבלות בחברה ובקהילה. יותר מ-140 מתנ"סים ברחבי הארץ, בחברה היהודית החילונית והחרדית ובחברה הלא יהודית כאחד, מקיימים תוכניות לאנשים עם מוגבלות בכל אפיקי ההשתלבות. תוכניות אלו כוללות שירותי העשרה והעצמה אישית, פעילות במסגרת קבוצות שייכות, שירותי תמיכה למשפחה, בנייה והעצמה קהילתית, השתלבות בתעסוקה ובכל תחומי העשייה בקהילה. המחלקה עובדת ב-106 מתנ"סים; בכ-65 מתוכם היא מפעילה שתי תוכניות או יותר.

שיתופי פעולה

אנו רואים כייעודנו ליצור שינוי חברתי ולקדם את הנגשת המתנ"סים לשם השתלבות אנשים עם מוגבלויות ובני משפחותיהם. כך תשופר איכות חייהם ותועמק שותפותם בקהילה. אנו עושים זאת באמצעות עידוד קהילות יוזמות והפעלת תוכניות פנאי וחברה. המחלקה פועלת בשיתוף פעולה עם משרדים ממשלתיים, בהם משרד הרווחה והשירותים החברתיים, משרד החינוך, משרד הבריאות, נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות במשרד המשפטים ואחרים. כמו-כן מתקיים שיתוף פעולה עם ארגוני נכים, רשויות מקומיות, גופים ציבוריים, התנדבותיים ועסקיים רבים, בהם המוסד לביטוח לאומי וג'וינט ישראל. נציג להלן את הסוגים השונים של התוכניות.

שרון גרין היא מנהלת פנאי בוגרים במחלקה לנכים ואוכלוסיות מיוחדות בחברה למתנ"סים.
אורי מרכוס הוא מנהל המחלקה לנכים ואוכלוסיות מיוחדות בחברה למתנ"סים.

תוכנית 'קהילה נגישה' – העצמה ומודעות

את התוכנית מנהלת מיסה חטיב עבד אלחי.

מטרותיה:

- פיתוח מודעות לאנשים עם מוגבלות ושינוי עמדות בקרב הציבור;
  - העצמה של אנשים עם נכויות ושיתופם בתכנון, בניהול וביישום התוכנית;
  - הסרת מכשולים בפני אנשים עם מוגבלות.
- התוכנית פועלת בו-זמנית לשיפור כל סוגי הנגישות בקהילה: הנגשה פיזית וחברתית, הנגשת השירות והמידע, נגישות לקבלת החלטות, נגישות לתעסוקה ונגישות בעתות חירום. התוכנית היא ארצית ופועלת ב-49 יישובים. במעגל הראשון ישנם כ-700 פעילים, ונהנים ממנה באופן ישיר עשרות אלפים, משמע הפעילים מקדמים ויוצרים תשתית לכלל הנכים בעיר.

אופייה של התוכנית ודרכי השפעתה:

- קהילה נגישה' מקיימת מערך של תוכניות הכשרה והעצמה, שמטרתן לעודד אנשים עם מוגבלות להיות מעורבים ופעילים בקהילתם ולקחת חלק בקביעת מדיניות קהילתית.
- שילוב אנשים עם מוגבלות בוועדות עירוניות, בתעסוקה ובתוכניות פנאי נעשה במטרה לעודד אותם ואת דומיהם לצרוך שירותים, לממש זכויות ולהשתייך לקבוצות ולארגונים הפועלים בקהילה.
- הכללת כל המוגבלויות (מוגבלות פיזית, נפשית, חושית ותקשורתית) בתוכנית הופכת את 'קהילות הנגישות' לגורם קהילתי משמעותי, שביכולתו לאגם כוחות, להעלות את המודעות לצורכי האנשים עם מוגבלות ולהשפיע על שינוי עמדות לטובת קידום זכויות ושיפור איכות החיים של מתמודדים עם מוגבלות.
- התוכנית כוללת פעילויות שונות של הסברה לקהלי יעד שונים (סדנאות והרצאות בבתי ספר, כנסים לעובדי עירייה, הפנינג לכלל הקהילה, סיורים בעסקים ועוד) המועברות על ידי אנשים שהם בעצמם בעלי מוגבלות. פעילויות אלה מסייעות לשינוי עמדות בקהילה.
- קבוצות הפעילים מהווים מודל לחיקוי של כלל אוכלוסיית האנשים עם מוגבלות ושל פעילים עירוניים בתחומים אחרים, וכן הם מהווים רשת חברתית לתמיכה ולהזרמת מידע בקהילה.

תוכנית 'עמיתים' – בריאות הנפש

מנהלת את התוכנית: ענבר אדלר-בן דור.

המטרה: שיקום והחלמה של אנשים גילאי 18-65 המתמודדים עם מוגבלות נפשית (כוללת גם פיילוט לבני נוער גילאי 12-18 המתמודדים עם קשיים נפשיים). הדבר נעשה באמצעות השתלבות בפעילויות פנאי וחברה במתנ"סים הפתוחות לציבור הרחב בקהילה. הביצוע – בשיתוף משרד הבריאות.

על מנת לאפשר השתתפות מוצלחת, מהנה ובעלת משמעות, 'עמיתים' מקנה:

- ליווי אישי על ידי רכז/ת
- מלגה כספית חודשית לצורך השתתפות בחוג על פי בחירת המתמודד
- סיוע של מתנדבים בתהליך ההשתלבות האישי במתנ"ס. גם למשתתפי התוכנית מוצע להתנדב בעצמם.
- פעילות קבוצתית הממוקדת בשיפור המיומנויות החברתיות הנדרשות להשתלבות בקהילה.
- פעילות בקבוצות משולבות.

התוכנית נותנת מענה ל-1,500 משתתפים ויותר, הפרוסים מקצרין ועד דימונה. עובדים במסגרתה 50 רכזים ושבעה מנחים אזוריים, כולם אנשי מקצוע מתחום הטיפול/ שיקום. כחלק מהתפיסה המתנ"סית-קהילתית-שיקומית ובהתאם לערכי החלמה, התוכנית פועלת גם במישור הקהילתי, לשם שינוי סטיגמות ודעות קדומות.

אנו פועלים לאורך כל שנת פעילות המתנ"ס דרך החוגים והפעילויות הקהילתיות. בקיץ, במידה ולא מתקיימים חוגים, רכזי 'עמיתים' יוצרים מענים ייחודיים (כגון: סדנאות לקהל הרחב, קבוצות לאוכלוסיית היעד וכד') על מנת לשמור על רצף הפעילות.

תוכנית 'מעגלים' – מוגבלות שכלית

מנהלת את התוכנית: ליאת גולברני.

אופי התוכנית: 'מעגלים' היא רשת של מועדונים חברתיים לבוגרים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (פיגור שכלי). התוכנית מהווה מענה לשעות הפנאי לאנשים אלו ולבדידותם. במסגרתה המשתתפים חווים מגוון רחב פעילויות, חוגים, טיולים, ערבי שיא ועוד, ונהנים מפעילויות עם קבוצת-השווים ועם הקהילה הרחבה.

משתתפים בתוכנית 450 איש.

הקהילה לומדת בעזרת התוכנית להכיל את האנשים עם המוגבלות השכלית-התפתחותית כחלק בלתי נפרד ממנה.

תוכנית אמ"א – הורות אצל מוגבלים

מנהלת את התוכנית: שרון גרין.

אופי התוכנית: אנשים עם מגבלה, שלהם חוויה מוצלחת לאורך זמן כהורים, מלווים בהתנדבות אנשים עם מגבלה בשלבי הורות ראשונים (בשיתוף פעולה עם ג'וינט ישראל – מסד נכויות). משתתפים כ 50 איש, חלקם מתנדבים וחלקם מלווים. התוכנית מהווה מעגל תמיכה של הקשבה ומשוב להורים עם מוגבלות.

תוכנית לרון – שיתוף מוגבלים בחוגי פנאי

מנהלת את התוכנית: שרון גרין.

אופי התוכנית: התוכנית מפתחת מודלים ודגמי עבודה לעידוד השילוב של אנשים עם נכויות מגיל 18 ומעלה בפעילות הפנאי במתנ"ס. הנחת היסוד של התוכנית היא שהגדלת טווח האפשרויות המוצע לאדם עם נכות – עד לשילוב מלא בפעילויות חברתיות רגילות באמצעות המתנ"ס – תשפר את תפקודו ותסייע לו לפתח כישורים הדרושים להתמודדות בחברה ולתרומה לקהילה. התוכנית פועלת תוך שילוב פרטני של אנשים בוגרים עם מוגבלות בפעילות חוגית לכלל האוכלוסייה במתנ"ס. אנו מאמינים שיש לאפשר לאדם בחירה בשעות הפנאי לצד השתלבות והרגשת חלק מהקהילה כולה. המתנ"ס מכוון את עצמו לראייה רחבה שלפיה האדם עם המוגבלות הוא חלק מכלל הקהילה, והשתלבותו בפעילות וחוגים היא פועל יוצא מכך. השתלבות האדם עם מוגבלות מעלה את הערך העצמי שלו בעיני עצמו ובעיני הקהילה כולה. **השירותים הניתנים במסגרת התוכנית:** הדרכות לצוותים; סיוע במימון למשתתפים; מימון התאמות והנגשה לאדם עם המוגבלות, במידת הצורך.

תוכנית 'רעים' – לקויות תקשורת והסתגלות

מנהל את התוכנית: זיו כץ.

אופי התוכנית: זוהי מסגרת חברתית-העשרתית תומכת, המופעלת על ידי החברה למתנ"סים וקיימת במתנ"סים ברחבי הארץ. מטרתה לתת מענה לבוגרים, נוער וילדים המתמודדים עם קשיים ובידוד חברתי על רקע של לקויות תקשורת, למידה והסתגלות. משתתפים בה 369 איש.

התוכנית נותנת מענה לאלפי אנשים עם לקויות תקשורת ולמידה שאינם מצליחים לקיים פעילות חברתית, נשארים מבודדים, מתקשים למצוא חברים ולהצטרף לפעילויות קהילתיות שונות. המודל שפותח בתוכנית פועל ללמידת מיומנויות חברתיות וכישורי חיים. בדרך זו אנו משפרים באופן משמעותי את שילובם של המשתתפים בקהילה ולשפר איכות חייהם. כמו-כן תרומתה הרבה של תוכנית רעים היא בכך שהיא מאפשרת לאנשים שעד כה לא הצליחו ליצור קשרים חברתיים להיות עם קבוצת השווים וליצור קשרים ביניהם. השילוב מזמן למשתתף אפשרות להיות פעיל ותורם בסביבתו, והוא מחזק את חוסנה של החברה. המסגרת כוללת מפגש שבועי קבוע בשעות אחר הצהריים.